

بعد از طی سه مرحله ملی شدن بانک‌ها، تصویب لایحه اداره امور بانک‌ها و ادغام بانک‌ها طی سال ۵۸ و به فواصل زمانی بسیار کوتاه از یکدیگر، عملاً شکل و شمایل بانک‌ها در ایران با تغییرات محسوسه مواجه شد؛ تغییراتی که تمام آنها در راستای ایجاد تغییر در نظام بانکی ایران و با توجه به شرایط جدید انقلاب اسلامی و تحولات رخ داده در کشور بود. چهارمین مرحله‌ای که در راستای ایجاد تغییرات در نظام بانکی کشور رخ داد، برقراری سود تضمین شده برای سپرده‌ها و کارمزد برای تسهیلات اعطایی بود. این تصمیم بعد از استعفای دولت موقت و در زمان سرپرستی بنی‌صدر بر وزارت اقتصاد و ریاست نوبی بر بانک مرکزی اتخاذ شد؛ اقدامی که می‌توان ابوالحسن بنی‌صدر را یکی از مبتکران آن دانست

کتاب

استعفای دولت و تغییر رئیس کل بانک مرکزی

هنوز بیست روز از تصویب لایحه ادغام بانک‌ها گذشته که دولت موقت بازارگان در تاریخ چهاردهم آبان ماه ۵۸ استعفا می‌دهد. به تبع استعفای دولت، مولوی از بانک مرکزی و اردلان نیز وزارت اقتصاد را رها می‌کنند. در میان اعضای شورای انقلاب که در آغاز پنج نفر بودند و بعدها به حدود پانزده نفر افزایش یافتند، ابوالحسن بنی‌صدر همزمان عهده‌دار سرپرستی وزارتخانه‌های امور خارجه و اقتصاد و دارایی می‌شود. چند روز بعد در تاریخ ۲۴ آبان ۵۸، بنی‌صدر در کسوت سرپرست وزارت اقتصاد، دوست خود علی‌رضا نوبی را به عنوان رئیس کل بانک مرکزی معرفی می‌کند. فریدون اصفهانی سرپیشخدمت رئیس کل بانک مرکزی در آن ایام، درباره ورود نوبی به بانک مرکزی می‌گوید: «چند روزی از رفتن دکتر مولوی از بانک مرکزی می‌گذشت که یک جوان که شلوار لی به پا داشت، به همراه دو نفر دیگر وارد دفتر رئیس کل بانک مرکزی شدند. از دیدن جوانی با این ظاهر و لباس در دفتر رئیس کل تعجب کردم. چند دقیقه بعد، به من گفتند که رئیس کل جدید آمده و من باید به دفتر او بروم. وقتی وارد اتاق رئیس کل بانک مرکزی شدم، متوجه شدم همان جوانی که شلوار لی به پا داشت، آقای نوبی رئیس کل جدید بانک مرکزی است.

ادغام ۳۶ بانک در ۳ بانک

۳۶ بانک تجاری و تخصصی کشور تبدیل به سه بانک تخصصی مسکن، کشاورزی و صنعت و معدن شده و ۶ بانک تجاری نیز با نام‌های ملی، سپه، ملت، تجارت، صادرات و رفاه کارگران فعالیت خود را ادامه دادند

گزارش

طی روزهای گذشته، بخش‌هایی از کتاب تاریخ بانکداری اسلامی در ایران را بررسی و منتشر کردیم. کتاب نحوه ورود بانکداری به ایران در سال‌های قبل از انقلاب را شرح داده و بیان شده که چگونه اروپایی‌ها و انگلیسی‌ها توانستند با رشوه و فریب کاری، امتیازات بزرگی را از شاهان و صاحبان قدرت دوره‌های گذشته ایران بگیرند. در بحث فعالیت بانک‌ها پس از انقلاب اسلامی ایران نیز به موضوع بانکداری بدون ربا پرداخته شد و اینکه چگونه بانکداری به سمت اسلامی شدن حرکت کرد. در شماره امروز نیز مباحثی درباره ادغام بانک‌ها و تشکیل چند بانک در کشور در سال‌های پس از انقلاب، توضیح داده شده است.

اختیار دولت است، لزومی به تعدد بانک‌ها نیست و کشور کلاً باید یک عنوان بانک با یک نام مشخص داشته باشد.

حالت دومی که مطرح می‌شود، سیستمی با دو بانک است. استدلال حامیان این طرح این بود که چون کار بانک‌های تجاری و تخصصی با یکدیگر متفاوت است، نمی‌توان تمام امور بانکی را با یک بانک پیش‌برد، بلکه باید یک بانک تجاری و یک بانک تخصصی داشته باشیم. حالت سوم که در راستای پیشنهاد دوم مطرح می‌شود، این است که باید دو نوع بانک تجاری و تخصصی داشت؛ اما آنجا که

بانک مرکزی با وجود این تعداد بانک، عملاً قدرت اینکه بتواند این بانک‌ها را اداره و سیاست‌های پولی را اجرا کند، ندارد.

در نهایت و پس از جمع‌بندی، نظام بانکی برای اجرای ادغام بانک‌ها چهار ایده یا نوع از ادغام مطرح می‌کند:

حالت اول این است که کشور دارای سیستم تک بانکی شود؛ یعنی در کل کشور یک بانک با عنوان بانک ملی یا بانک ایران با تعداد شعبه‌های مورد نیاز وجود داشته باشد. استدلال طرفداران این ایده این بود که وقتی تمام بانک‌ها دولتی بوده و مالکیت تمام بانک‌های ایرانی در

افزایش تعداد بانک‌ها، رقابتی میان بانک‌ها شکل می‌گیرد که وجود این رقابت منجر به ارائه خدمات بهتر از سوی بانک‌ها خواهد شد؛ ضمن اینکه به دلیل بالا بودن تعداد نیروی کار، مشکلی تحت عنوان بیکار شدن کارکنان بانک‌ها به صورت ناگهانی نیز تشدید نخواهد شد.

در نهایت، این طرح از سوی شورای عالی بانک‌ها تهیه و در تاریخ ۲۵ مهرماه ۵۸ در دهمین جلسه مجمع عمومی بانک‌ها تصویب شد. از ۲۸ آذرماه ۵۸ اجرا شد. قرار شد چند بانک فعالیت‌های خود را ادامه داده و مابقی بانک‌ها ادغام شوند؛ براین اساس، بانک‌های ملی، سپه و رفاه کارگران بدون هیچ تغییری به فعالیت‌های خود ادامه داده و بانک‌های تجارت و ملت از ادغام چند بانک ایجاد شوند و نام فعالیت خود را ادامه دهند، اما شعب بانک صادرات در استان‌ها در بانک‌های گسترش استان‌ها

فعالیت‌های تخصصی و توسعه‌ای بسیار گسترده است و یک بانک برای تمام فعالیت‌های تخصصی کافی نیست، باید یک بانک تجاری و دو بانک تخصصی داشت. طرفداران این ایده معتقد بودند همه بانک‌های تجاری باید ادغام و تبدیل به یک بانک شوند و در کنار آن، دو بانک تخصصی، یکی با عنوان کشاورزی و دیگری با عنوان صنایع و معدن فعالیت کنند.

حالت چهارم که در نهایت به عنوان طرح نهایی نیز تصویب و اجرا شد، این بود که چند بانک تجاری و چند بانک تخصصی داشته باشیم؛ به طوری که همه بانک‌ها در ۳ بانک تجاری و ۳ بانک تخصصی ادغام شوند. در این حالت همه بانک‌های استانی که کارکرد محلی و منطقه‌ای داشتند نیز در همین بانک‌های تخصصی و تجاری ادغام شدند.

هدف از انتخاب حالت چهارم به عنوان مدل مصوب این بود که با

